

Η Ποινική Δικηγορία μετά τις νέες αλλαγές σε ΠΚ – ΚΠΔ

Σας καλωσορίζω στην εκδήλωση του ΔΣΑ για τις νέες αλλαγές στους ποινικούς Κώδικες, τον ΠΚ και τον ΚΠΔ, που λαμβάνει χώρα μετά την ψήφιση του ν. 5090/2024 και σκοπό έχει τόσο την ενημέρωση των συναδέλφων για τις επελθούσες σημαντικές αλλαγές, όσο και την κριτική αποτίμηση των νεοπαγών ρυθμίσεων και την εκτίμηση του αντικτύπου τους στη δικηγορική πράξη.

Ευχαριστώ ιδιαιτέρως τους εκλεκτούς συναδέλφους που ανταποκρίθηκαν στην πρόσκλησή μας, και θα έχουν το βάρος των επιμέρους εισηγήσεων, και δη τους:

- Θεοχάρη Δαλακούρα, Καθηγητή Νομικής Σχολής ΔΠΘ
- Αριστομένη Τζαννετή, Αναπληρωτή Καθηγητή Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ
- Αλέξανδρο Δημάκη, Επίκουρο Καθηγητή Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ
- Βασίλη Αλεξανδρή, πρώην Πρόεδρο ΔΣΑ
- Πολυχρόνη Τσιρίδη, ο οποίος συνέδραμε την Ολομέλεια καθ' όλη τη διάρκεια της διαβούλευσης και συζήτησης του ν/σ στη Βουλή
- Χρήστο Κακλαμάνη, Γενικό Γραμματέα του ΔΣΑ,

καθώς και τον Αντιπρόεδρο του ΔΣΑ, Αλέξανδρο Μαντζούτσο, που θα αναλάβει το συντονισμό της εκδήλωσης.

Τώρα που στέγνωσε η νομοθετική μελάνη και ο ν. 5090/2024 κατέστη ισχύον δίκαιο, η νομική κοινότητα και η ελληνική κοινωνία καλούνται να κάνουν μια νηφάλια αποτίμηση των αλλαγών που επέρχονται. Πρόκειται, άραγε για ποινικός εκσυγχρονισμός ή οπισθοδρόμηση;

Ο Κώδικας του 2019, αποτέλεσμα μακροχρόνιας νομοπαραγωγικής διαδικασίας στην οποία συμμετείχαν επιφανείς εκπρόσωποι της δικηγορίας, της ακαδημαϊκής κοινότητας και της δικαιοσύνης, συνιστούσε σημαντική παρέμβαση και έταμε πλήθος ζητημάτων που είχε θέσει η Θεωρία, ή είχαν αναφυεί στην πράξη, χωρίς πάντως να λείπουν και ορισμένες αστοχίες, τις οποίες από την αρχή είχαμε επισημάνει.

Ο νέος ΠΚ που αποτελεί την 12^η τροποποίηση του ΠΚ του 2019 μέσα σε 4 χρόνια, αναιρεί σε σημαντικό βαθμό το κεκτημένο των αλλαγών του 2019 καθώς στρέφει το ποινικό σύστημα σε τιμωρητική κατεύθυνση, με την ψευδώνυμη -και εν τέλει λαϊκιστική- επίκληση της ατιμωρησίας, η οποία επιχειρεί να «κρύψει κάτω από το χαλί» τα πραγματικά προβλήματα της

ποινικής δικαιοσύνης, και της αντεγκληματικής πολιτικής: τις χρόνιες καθυστερήσεις στην απονομή της δικαιοσύνης, την αδυναμία να παταχθεί το οργανωμένο έγκλημα, την αποτυχία του σωφρονιστικού συστήματος.

Η δικηγορική κοινότητα εξέφρασε από την πρώτη στιγμή την **απόλυτη αντίθεσή** της, μέσα από τις αποφάσεις του ανωτάτου θεσμικού οργάνου της, της Ολομέλειας των Προέδρων Δικηγορικών Συλλόγων, προς υπεράσπιση των σταθερών του νομικού μας πολιτισμού, που εμπραγματώνονται στο Σύνταγμα και την ευρωπαϊκή δικαιοταξία.

Σε επίπεδο ουσιαστικού δικαίου, η αυστηροποίηση, παρουσιάζεται ως πανάκεια για την αντιμετώπιση της εγκληματικότητας, παρότι **τα στατιστικά στοιχεία, της ίδιας της ΕΛ.ΑΣ. δεν ενισχύουν την αιτιώδη συσχέτιση μεταξύ της αυστηροποίησης των ποινών και τη μείωση της εγκληματικότητας.** Ο ποινικός νομοθέτης δεν επιτρέπεται να δρα εν θερμώ ούτε να εξυπηρετεί σκοπιμότητες. Μια σοβαρή αντεγκληματική πολιτική προϋποθέτει μελέτη στατιστικών δεδομένων και πολυεπίπεδη αντιμετώπιση, με φέροντα στοιχεία την **ενίσχυση της πρόληψης, την έγκαιρη εξιχνίαση των εγκλημάτων, τη σωφρονιστική μέριμνα και βεβαίως την κοινωνική πολιτική.**

Στο βωμό της αυστηροποίησης εισάγονται αδόκιμες και αλυσιτελείς ρυθμίσεις που πρέπει να μας προβληματίσουν:

- οι ελαφρυντικές περιστάσεις αποφλοιώνονται και μειώνεται η επίδραση τους στην επιμέτρηση της ποινής, κατά τρόπο που εγείρει ζητήματα **αναλογικότητας**.
- προβλέπεται ο **κάθετος περιορισμός του θεσμού της αναστολής εκτέλεσης** της ποινής και η εφαρμογή αυτής μόνο επί καταδίκης του δράστη σε ποινή που δεν υπερβαίνει το ένα έτος, επαναφέρεται ο θεσμός της μετατροπής, ενώ θα εκτίονται, μερικώς ή ολικώς κατά περίπτωση, ποινές φυλάκισης πάνω από δύο έτη, χωρίς να έχει προηγηθεί οποιαδήποτε μελέτη για τη φέρουσα ικανότητα του σωφρονιστικού συστήματος, αλλά και για την τυχόν εγκληματογόνο μόλυνση του πρωτόπειρου δράστη πλημμελήματος από τον εγκλεισμό του.
- επίσης, ο αποκλεισμός της αναστολής εκτελέσεως της ποινής επί προηγούμενης καταδίκης ακόμη και για εξ αμελείας πλημμέλημα, το οποίο ενδέχεται μάλιστα να είναι κατά την φύση του τελείως άσχετο με την υπό κρίση πράξη, αντιβαίνει στην θεμελιώδη αρχή της εξατομίκευσης της ποινής και καθιστά υποχρεωτικό τον εγκλεισμό στην φυλακή καταδικασθέντων για τους

οποίους αυτός εμφανώς αντενδείκνυται. Αναδύεται έτσι μία πλήρης αμφισβήτηση και αποφλοίωση του δικαιοδοτικού έργου και ρόλου του δικάζοντος δικαστή από τον νομοθέτη.

- Η κατάργηση της απλής δυσφήμησης ως αξιόποινης πράξης είναι επίσης ακατανόητη. Ο ΠΚ (υπό τις προγενέστερες διατάξεις) προστάτευε την τιμή και την υπόληψη με ένα προσεκτικά εναρμονισμένο πλέγμα διατάξεων που εξασφάλιζαν την ορθή ισορροπία μεταξύ της ελευθερίας της έκφρασης και της προστασίας της τιμής και της υπόληψης που δικαιούνται «απόλυτης» προστασίας σύμφωνα με το Σύνταγμα (άρθρο 5 παρ. 2). Οι διατάξεις αυτές έχουν τύχει πλήρους επεξεργασίας από την νομολογία των ποινικών και των αστικών δικαστηρίων και εφαρμόζονται χωρίς προβλήματα. Η νομοθετική επέμβαση ανατρέπει πλήρως το κατά τα ανωτέρω ισορροπημένο σύστημα προστασίας και επιτρέπει την ατιμωρητί προβολή συκοφαντικών ισχυρισμών με ενδεχόμενο δόλο αλλά και την διάδοση αληθών γεγονότων που ανάγονται στην συνταγματικώς προστατευόμενη ιδιωτική και οικογενειακή ζωή (άρθρο 9 παρ. 1 εδ β' Συντάγματος).

Από την άλλη πλευρά, η πάνδημη κινητοποίηση του δικηγορικού σώματος, που έλαβε τη μορφή της στοχευμένης αποχής, αλλά περιελάμβανε και συντονισμένες κινήσεις της Ολομέλειας των Προέδρων των Δ.Σ. Ελλάδος (υπομνήματα και προσωπικές παραστάσεις του Προεδρείου στο Υπ. Δικαιοσύνης) επέφεραν ορισμένες αξιοσημείωτες βελτιώσεις από την αρχική μορφή που είχε το σχέδιο Νόμου μέχρι την τελική ψήφιση αυτού με τον Ν. 5090/2024.

Με τις τροποποιήσεις αυτές δεν άλλαξε μεν η φιλοσοφία του νέου Νόμου, ούτε αναιρούνται οι αρνητικές επιπτώσεις του, όπως επισημάνθηκε, αλλά επιτεύχθηκαν ορισμένες βελτιώσεις, ιδίως σε δικονομικό επίπεδο, κυριότερες των οποίων ήσαν οι ακόλουθες:

- 1)** Υποχρεωτική παράσταση αυτεπαγγέλτως διοριζόμενου συνηγόρου στο Τριμ. Πλημ/κείο ανεξαρτήτως ελαχίστου ποινής, λόγω των επαπειλούμενων κινδύνων φυλάκισης.
- 2)** Βελτίωση της διάταξης του άρθρου 349 ΚΠΔ (2^η αναβολή για λόγους ανωτέρας βίας).
- 3)** Τροποποίηση άρθρ. 336 παρ. 2 ΚΠΔ.
- 4)** Διεύρυνση της ύλης του Τριμελούς Πλημ/κείου.
- 5)** Υποχρεωτική προκαταρκτική εξέταση σε αδικήματα Μονομελούς Πλημ/κείου που επαπειλούνται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον 3 μηνών.

- 6)** Υποχρεωτική προκαταρκτική εξέταση σε αδικήματα Τριμελούς Πλημ/κείου ανεξαρτήτως ελαχίστου ποινής.
- 7)** Εκδίκαση εφέσεων κατά αποφάσεων του Τριμελούς Πλημ/κείου από το Τριμελές Εφετείο (και όχι από το Μον. Εφετείο).
- 8)** Περιορισμός των κακουργημάτων που εισάγονται δι' απευθείας κλήσεως (309 ΚΠΔ) έναντι του αρχικού σχεδιασμού.
- 9)** Υπό όρους απόλυση πλημ/των με την έκτιση των 2/5 της ποινής, έναντι του αρχικού σχεδιασμού για έκτιση 3/5 (α. 105 Β Π.Κ.).
- 10)** Εφαρμογή του θεσμού της διαπραγμάτευσης άπαξ σε κάθε διαδικαστική φάση και όχι μόνο μια φορά (303 ΚΠΔ).
- 11)** Απαλείφθηκε η πρόβλεψη για την επιβολή της πλήρους ποινής στην απόπειρα και απλή συνέργεια και παραμένει η μειωμένη ποινή, κατά το άρθρο 83 ΠΚ.
- 12)** Υπήρξαν βελτιώσεις στις διατάξεις των άρθρων 219 παρ. 5 και 500 ΚΠΔ, ως προς την κλήτευση των αστυνομικών και λοιπών προανακριτικών υπαλλήλων, με αίτημα του κατηγορουμένου για κακούργημα, έστω και αν δεν αναιρείται η ασυμβατότητα με το άρθρ. 6 παρ. 3 εδ. δ' της ΕΣΔΑ, όπως υποστηρίξαμε.

Οι ανωτέρω αλλαγές έχουν προεξάρχουσα σημασία τόσο για το έργο των συνηγόρων, όσο και για τα δικαιώματα των

κατηγορουμένων, στο πλαίσιο μιας δίκαιης δίκης. Καθένας αντιλαμβάνεται ότι καμία από αυτές δεν θα είχε επέλθει εάν ο νομοθετικός σχεδιασμός του Υπουργείου Δικαιοσύνης δεν είχε συναντήσει τη μαζική, ομόθυμη αντίσταση του δικηγορικού σώματος, όπως εκφράστηκε μέσα από τις αποφάσεις των συλλογικών του οργάνων. Ασφαλώς, όμως, η τελική ευθύνη για το περιεχόμενο των νέων ρυθμίσεων, και τις δυσμενείς συνέπειές τους για τους κατηγορουμένους και την ελληνική κοινωνία, που αρχήθεν επισημάναμε, βαρύνει αποκλειστικά την έχουσα τη νομοθετική πρωτοβουλία εκτελεστική εξουσία και το νομοθετικό σώμα που έχει την αποφασιστική αρμοδιότητα.

Οι έχοντες την ευθύνη της νομοθέτησης ας θυμούνται, όμως, προπαντός, τούτο: Ο ποινικός νομοθέτης οφείλει να μη λησμονεί ούτε στιγμή ότι η Δικαιοσύνη απονέμεται στο όνομα του Ελληνικού λαού και μόνον, υπό τις εγγυήσεις του Συντάγματος και της ΕΣΔΑ. Κάθε έκπτωση, στο πεδίο της ποινικής νομοθεσίας, συνιστά ήττα για τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου.

Δημήτρης Κ. Βερβεσός

**Πρόεδρος της Ολομέλειας των Προέδρων των Δικηγορικών
Συλλόγων Ελλάδος & Πρόεδρος του ΔΣΑ**